

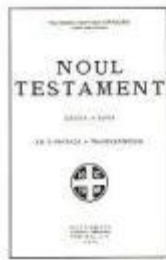
<http://vaisamar.wordpress.com/2014/01/18/o-contributie-importanta-la-cunoasterea-traditiei-biblice-romanesti-consideratii-asupra-unor-traduceri-biblice-romanesti-din-sec-xix-xx-de-pr-dr-mircea-remus-birtz/>

18 ianuarie 2014

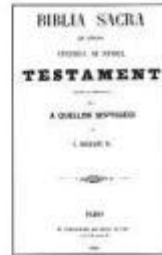
O contribuție importantă la cunoașterea tradiției biblice românești: „Considerații asupra unor traduceri biblice românești din sec. XIX-XX”, de pr. dr. Mircea Remus Birtz

Posted by Vaisamar under [Carte](#), [Recomandări](#) | Etichete: [Considerații asupra unor traduceri biblice românești din sec. XIX-XX](#), [Mircea Remus Birtz](#) | [\[4\] Comments](#)

6 Votes

P. Dr. MIRCEA REMUS BIRTZ
OBSS, OHSG, OV

Considerații asupra unor traduceri biblice românești din sec. XIX - XX

Ediția NAPOCA STAR
Cluj-Napoca, 2013

Pr. dr. Mircea Remus Birtz, care se prezintă drept „preot greco-catolic tradiționalist”, mi-a scris un email la sfârșitul lunii decembrie 2013, anunțându-mă că dorește să-mi trimită o lucrare scrisă de domnia sa, având ca temă câteva traduceri ale Bibliei din sec. 19-20.

Când am revenit în România la începutul lui ianuarie am găsit cartea pe birou și am pus-o pe lista de lecturi prioritare, însă abia acum am găsit răgazul să-i fac o prezentare pe blog.

Cartea părintelui Birtz are 295 de pagini, fiind structurată după cum urmează: o scurtă prefață (p. 5-7); miezul cărții, mai precis, o secțiune de „Considerații asupra unor traduceri biblice românești din sec. XIX-XX” (p. 8-82), note de final (p. 83-94), bibliografie (p. 95-101) și o generoasă anexă în care sunt incluse atât reproduceri din diferite versiuni românești ale Scripturii (p. 102-290), cât și fotografiile ale unor traducători (p. 291-294).

Carte este remarcabilă în principal fiindcă scoate la lumină informații despre versiuni ale Bibliei foarte puțin cunoscute (cele mai multe dintre ele rămase, din păcate, la stadiul de manuscris). Pentru a-i da posibilitatea cititorului să-și facă o primă impresie despre conținut, voi reda aici titlurile secțiunilor principale ale lucrării, urmând să fac mai jos anumite comentarii, în funcție de ceea ce socotesc a fi necesar.

Cuprinsul desfășurat al cărții arată astfel:

Biblia lui Cipariu – un experiment biblic ratat?

I. De ce nu și-a publicat totuși Cipariu Biblia?

II. Intrarea pe scenă a Societății Biblice Britanice

III. Apare noua Biblie Iași-Pesta

IV. Alte Biblii și implicațiile lor

V. Biblia Cornilescu și confesionalizarea Scripturii

VI. Replici la Biblia Cornilescu

VII. Texte biblice de care nimeni (încă) nu vorbește

VIII. Polemica Andrei-Șaguna – Ioan Heliade Rădulescu, privită sub alt unghi

IX. Din nou despre Biblia lui Șaguna: A furat-o de la Blaj sau nu?

X.-XII. Despre „blestemul istoric” al Școlii Ardelene (I–III)

XIII. Biblia Szmigelski – ratarea momentului tipăririi

XIV. Ce Biblii citea aristocrația eclesiastică a Blajului?

XV. Își putea publica Timotei Cipariu fragmente biblice?

Pentru prima secțiune (nenumerotată), ar fi fost utilă o prezentare succintă a faptelor istorice: de ce a vrut Tipariu să publice o nouă versiune a Bibliei, care au fost demersurile făcute, ce metodă de lucru a urmat și de ce acțiunea lui a eșuat. Autorul nu ne introduce treptat în context, ci interacționează direct cu volumul masiv publicat de Ioan Chindriș și Niculina Iacob (*Secvențe iluministe*, 637 pagini). Informațiile filologice adunate sunt interesante, dar greu de urmărit de cititorul care nu este familiarizat cu subiectul. Pr. Birtz prezintă informații cronologice odată cu secțiunea I, menționând o scrisoare a lui Cipariu către George Bariț, datată 31 ianuarie 1846 (p. 12). Aflăm apoi că evenimentele tumultuoase asociate cu revoluția din 1848 l-au împiedicat pe Cipariu să facă ceva concret pentru tipărirea unei noi Biblii, astfel că lucrul la Cartea Facerii (rezumată în 24 de capitole, deci nu o traducere integrală!) a început în 1852 (p. 13). Lucrurile au trenat și fiindcă în 1867 autoritățile eclesiastice greco-catolice au constituit o comisie pentru revizuirea Scripturii, cu scopul de a publica o ediție care să contracareze activitatea SBB pe tărâm românesc. Formalitățile birocratice au întârziat munca, astfel că proiectata versiune blăjeană a ratat startul publicării în raport cu ediția concurentă („britanică”), publicată la Iași în 1871 (p. 14).

Secțiunea a II-a reface succint istoria SBB în Țările Române și prezintă detalii interesante despre Nifon Bălășescu, care (aflu cu stupeoare!) a fost membru al masoneriei. Viața și activitatea acestui personaj a fost prezentată de Emanuel Tăvală într-o monografie (2012) cam greu accesibilă (p. 18). Cu privire la Ieronim Butzureanu (a lucrat sau nu ca traducătorul

pentru SBB?) autorul nu pare să aibă o părere fermă (p. 19). Cred că lucrurile sunt destul de clare și că s-ar fi convenit să fie eliminată orice urmă de ambiguitate, insistându-se asupra faptului că adevăratul traducător care a lucrat la Biblia ieșeană este tizul său, Ieronim Voruslan. Fiindcă am ajuns la capitolul „traducători pentru SBB”, aş face acum precizarea că nu mai sunt atât de sigur în privința contribuției lui Constantin Erbiceanu la traducerea Bibliei de la Iași (p. 20). Arhiva SBB nu pare să conțină indicii despre o posibilă contribuție a lui la traducerea celor trei volume veterotestamentare publicate succesiv (1865, 1867, 1869) în tipografia lui Adolf Bermann.

Din aceeași secțiune aflu cu surprindere că Șaguna favoriza edițiile SBB; cât de mult au evoluat lucrurile între timp! (p. 21). Evident, avem de-a face cu încercarea de a naviga în mod prudent pe apele politicii interconfesionale din Transilvania sec. al XVIII-lea. Problema ar trebui explorată mai în detaliu. Un dosar cu scrisori pe tema Bibliei ar fi extrem de interesant.

Nu zăbovesc asupra cap. III-IV, care prezintă mai ales istoria versiunilor SBB din 1873 și 1874. Găsesc foarte importante clarificările privitoare la Biblia 1914 și identificarea mai precisă a clericilor implicați în procesul de revizuire (p. 29-30).

Fiindcă secțiunea a V-a poartă titlul „Biblia Cornilescu și confesionalizarea Scripturii” (p. 30), mă simt obligat să fac o observație principială: confesionalizarea Scripturii nu a început cu D. Cornilescu, în sec. XX. Există o amprentă confesională (calvinizantă) destul de pronunțată în NT 1648. Bibliile „britanice” care au îngropat proiectul lui Cipariu sunt și ele confesionalizate. După cum, foarte confesionalizate sunt și versiunile sinodale din secolul XX, fiindcă nu găsim, până în 1979, nicio versiune ortodoxă în care termenul *presbyteros* (18 x) să fie redat exclusiv prin *preot* sau în care *ta chilia ete* sa fie tradusă prin *miile de ani*.

Este amendată în mod justificat retorica triumfalistă a lui Măianu, pentru care Bibliile românești dinainte de Cornilescu erau toate cu alfabet chirilic (p. 31). Am critica de nenumărate ori această ineptie și mi se confirmă că nu sunt singurul care vede problema.

Câteva chestiuni minore ar trebui corectate cu privire la „descendenții” Bibliei Cornilescu. *Biblia cu explicații* a fost publicată în orașul Berlin din statul Ohio (important centru de activitate al menoniților americani). *Noua Traducere Românească* nu poate fi considerată membră a familiei Cornilescu (p. 33), fiindcă are la bază alte principii decât celelalte biblii „cornilesciene”. Ea nu a fost un proiect oficial al Universității Baptiste Emanuel din Oradea, ci reprezintă o traducere făcută de International Bible Society, care a recrutat la un moment dat în colectivul de traducători profesori și studenți de la UBE Oradea.

Secțiunea a VI-a, privitoare la „replicile” date Bibliei Cornilescu, discută atât ediții greco-catolice, cât și pe versiuni ortodoxe. Autorul scrie că „lectura regulată, cotidiană, a Sf. Scripturi este și astăzi un pios deziderat pentru foarte mulți clerici, cu atât mai mult pentru mireni. Excepție fac credincioșii cultelor neoprotestante, unde lectura cotidiană a Scripturii le este impusă ca regulă în cult” (p. 36). Nu există, după știința mea, reguli prin care credincioșii neoprotestanți să fie *obligați* să citească Scriptura zilnic. Se promovează intens citirea Scripturii, dar „analfabetismul biblic” e prezent, din nefericire, și în mediul neoprotestant.

Secțiunea a VII-a se oprește în principal asupra Vulgatei de la Blaj (1760-1761), traducere neterminată și rămasă în manuscris până la publicarea ei în 2005 de către Editura Academiei. Mai sunt menționate versiunile călugărilor franciscani, versiunea Pascal și Biblia („catolică”) tradusă de preoții A. Bulai, E. Pătrașcu și A. Budău. Despre NT Pascal am scris câte ceva în

versiunea revizuită a primului capitol al tezei mele de doctorat, dar sunt de-acord că în general aceste versiuni sunt ignorate de cercetători.

Câteva informații din acest capitol ar trebui corectate: Emil Pascal nu putea traduce NT după Nestle-Aland 27, fiindcă această ediția a apărut abia în 1993! Va fi lucrat după textul critic grecesc NA, o ediție mai veche. Afirmații precum: „Iașiul are prin Institutul *Noua Europă* și privilegiul de a oferi deocamdată unica traducere *completă* a LXX în limba română” (p. 41) sau: „Institutul Noua Europă de la Iași” (p. 82) ignoră faptul că proiectul Septuaginta NEC-Polirom a fost gândit ca parteneriat între Colegiul Noua Europă (București) și Editura Polirom (Iași), cele două orașe fiind menționate împreună pe pagina de copyright, începând cu al doilea volum.

Asupra polemicii dintre Andrei Șaguna și Ion Heliade Rădulescu (subiectul secțiunii a VIII-a) nu insist, fiindcă subiectul este deja prezentat în mai multe lucrări. Aș spune doar că am îndoieli că textul lui Adus Manutius publicat la Veneția (1518) era bazat pe Codex Vaticanus (p. 43). Swete, în lucrarea sa dedicată Septuagintei (*An Introduction to the Old Testament in Greek*, p. 173) scrie că textul tipărit la Veneția urma codicii lui Bessarion, păstrați actualmente la Biblioteca Marciana.

Capitolul IX face referire la un subiect foarte „fierbinte”, problema textului tipărit de Șaguna în Biblia care îi poartă numele. Mă intrigă foarte mult încercarea autorului de a scuza, justifica, minimaliza gestul lui Șaguna. Știm fără niciun dubiu că textul publicat de ierarhul ortodox este o revizuire (nu foarte substanțială) a celui din Biblia de la Sankt Petersburg (1819), el însuși o retipărire (cu revizuirii) a textului lui Samuil Micu. Deci Șaguna publică în ultimă instanță textul lui Micu, a cărui muncă titanică o trece în mod cinic sub tăcere. Poate n-ar fi fost atât de grav că a trecut-o sub tăcere, dacă n-ar fi dus o campanie susținută de minimalizare a contribuției lui Micu în corespondența cu Filotei al Buzăului și cu Calinic Cernicanul, episcopul de Râmnic. Nicio constrângere de ordin „magisterial” (bisericesc) nu scuză raportarea machiavelică a lui Șaguna față de textul Bibliei lui Micu. Dacă prelatul ardelean ar fi vrut să dea o versiune „pură” și să evite orice referire la „magisteriul episcopilor uniți”, *s-ar fi convenit să ia textul Bibliei de la București și să facă o revizuire independentă, colaționând textul ei cu ediția Septuagintei publicate la Atena (1843)*. Ar fi fost mai consecvent cu declarația sa cum că „*limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face*”. Fiindcă veni vorba de ea, precizez că am dubii serioase cu privire la validitatea acestei aserțiuni și sper să pot demonstra cândva statistic care este baza îndoielilor mele. În orice caz, poate că termenii folosiți inițial de I. Chindriș („furt cinic etc.”) sunt prea duri cu privire la fapta lui Șaguna. Dar acuzația în niciun caz nu este „ridicolă” (cum o consideră părintele Mircea Birtz, p. 61), ci cât se poate de întemeiată. Tocmai interdependența cărților de cult românești de care pomenește Ioan Bălan (citat de M. Birtz, p. 60) pune într-o lumină foarte urâtă politica lui Șaguna, care în practică nu ezită să dea curs principiului „interdependenței”, dar care în prefața ediției sale dă în mod ipocrit impresia că nici usturoi n-a mâncat! Nu trebuie să fii greco-catolic ca să te revolți în fața unor astfel de manevre politicianiste care nu fac cinste unei fețe bisericesti obișnuite, bașca uneia de rang înalt.

Secțiunile privitoare la „blestemul istoric” al Școlii Ardelene aduc informații inedite despre încercările unor cărturari greco-catolici de a traduce NT sau alte părți din Scriptură. Sunt prezentați succint Ioan Bălan (p. 61-62), Liviu Pandrea (p. 62-63), Ioan Vasile Botiza (p. 63) și Msgr. Tertulian Langa (p. 63). O altă încercare majoră, făcută de msgr. Victor Szmigelski, este prezentată mai în detaliu în secțiunea a XIII-a. Eforturile lui Szmigelski, începute în 1892, au avut ca punct de pornire Biblia lui Micu, revizuită prin comparația atentă cu alte

versiuni bazate pe Vulgata (p. 71). VT a fost gata pentru tipar în 1911, urmând ca tipărirea lui să fie aprobată de către Consistoriul arhidiecezan. Conjuncturi bisericești tulburi și boala care l-a cuprins în 1912 au întârziat publicarea. În primăvara anului 1914 existau semnale că textul va intra la tipar, însă tot atunci s-au făcut auzite voci critice (Ioan Bălan, între alții) cu privire la vocabularul latinizant folosit (p. 74). Apariția Bibliei sinodale și a unor noi tiraje (foarte ieftine) ale versiunii „britanice” au făcut ca entuziasmul pentru proiectul lui Szmigelski să se diminueze în mod considerabil (p. 75). Izbucnirea războiului a scos complet de pe agenda autorităților greco-catolice chestiunea tipării. Msgr. Victor Szmigelski a murit pe 8 dec. 1918, victimă a cumplitei gripe „spaniole” care a făcut ravagii în anii războiului (p. 76).

Penultima secțiune aruncă lumină asupra versiunilor biblice folosite de prelații greco-catolici în partea a doua a sec. al XIX-lea și prima jumătate a sec. al XX-lea. Descoperim între exemplarele păstrate ediții ale Vulgatei și numeroase ediții protestante (tipărite de SBB). Sunt de-acord că Bibliile Cornilescu sunt într-adevăr greu de găsit, dar am o explicație: fiind destinate în principal lecturii personale, aceste exemplare au fost uzate până la distrugere. Am avut acum câțiva ani acces la o versiune din 1924 care era într-o stare avansată de degradare, tocmai fiindcă fusese folosită în mod constant de la tipărirea ei. Ultima secțiune a cărții (a XV-a) ar fi trebuit integrată în secțiunea despre Cipariu, fiindcă pare izolată în raport cu celelalte.

O scădere (minoră) a acestui volum o reprezintă lipsa unui redactor care să elimine erorile de dactilografiere a textului. De asemenea, consider că citarea Wikipediei nu-și are locul în lucrările de specialitate. Cred în importanța acestui portal pentru diseminarea de cunoștințe și am contribuit în mod direct la ajustarea unor articole publicate în română, dar Wikipedia nu are mecanisme oficiale de *peer-review* care să garanteze acuratețea informației. De altfel, cel care a găsit informații importante pe Wikipedia poate aprofunda subiectul cu ajutorul notelor din articolele publicate acolo, evitând interpretările care nu au o bază solidă. Nu în ultimul rând, ar fi fost foarte bine dacă textul introducerii la Psaltirea tradusă de părintele Tertulian Langa (Anexa 3, p. 261-290) ar fi fost transcris. Este greu de citit fotocopia unui document bătut la mașină.

Evaluat în ansamblu, volumul publicat anul trecut de pr. Mircea Remus Birtz reprezintă o contribuție importantă la studiul tradiției biblice românești din sec. XIX și XX. După cum spuneam mai sus, am rezerve față de unele interpretări ale autorului (în speță, raportarea lui Șaguna la Biblia lui Micu), dar subiectivismul meu sau al părintelui Birtz față de acest episod (justificat poate din perspectiva politicii bisericești a vremii, dar cam greu de reconciliat cu morala cristică) nu mă împiedică să mă bucur de bogăția de informații inedite puse la dispoziția cititorului în această lucrare care îmbogățește bibliografia de specialitate.